

Etička pitanja i geoprostorni podaci

Autorska prava i licence zajedničkog dobra

doc.dr.sc. Martina Baučić

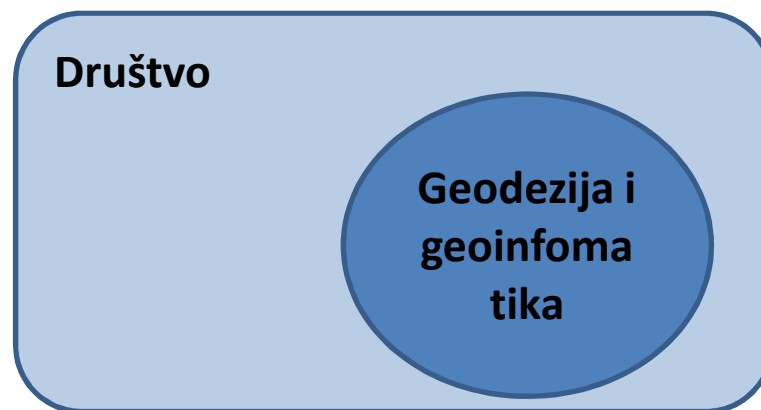
Fakultet građevinarstva, arhitekture i geodezije Sveučilišta u Splitu

Etička pitanja i geoprostorni podaci

Etika - skup načela moralnoga (ćudorednog) ponašanja nekoga društva ili društvene skupine koja se zasnivaju na temeljnim društvenim vrijednostima kao što su: dobrota, poštenje, dužnost, istina, ljudskost itd.

(Hrvatska enciklopedija, <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=18496>)

- etička pitanja u geodeziji i geoinformatici sporadično se diskutiraju?
- ako se diskutiraju, ta je onda **pogled „iznutra”**, iz struke: pridržavanje tehničkih standarda, točnost, ...
- **„vanjska” procjena**, iz društvenog konteksta npr. Koliko novi Zakon pridonosi razvoju tržišta nekretnina, pojeftinjenju usluga, olakšavanju postupka?

Etička pitanja i geoprostorni podaci

Je li nešto dobro i zašto (za struku i/ili društveni kontekst)?

Je li promoviramo vrijedne rezultate (za struku i/ili društveni kontekst)?

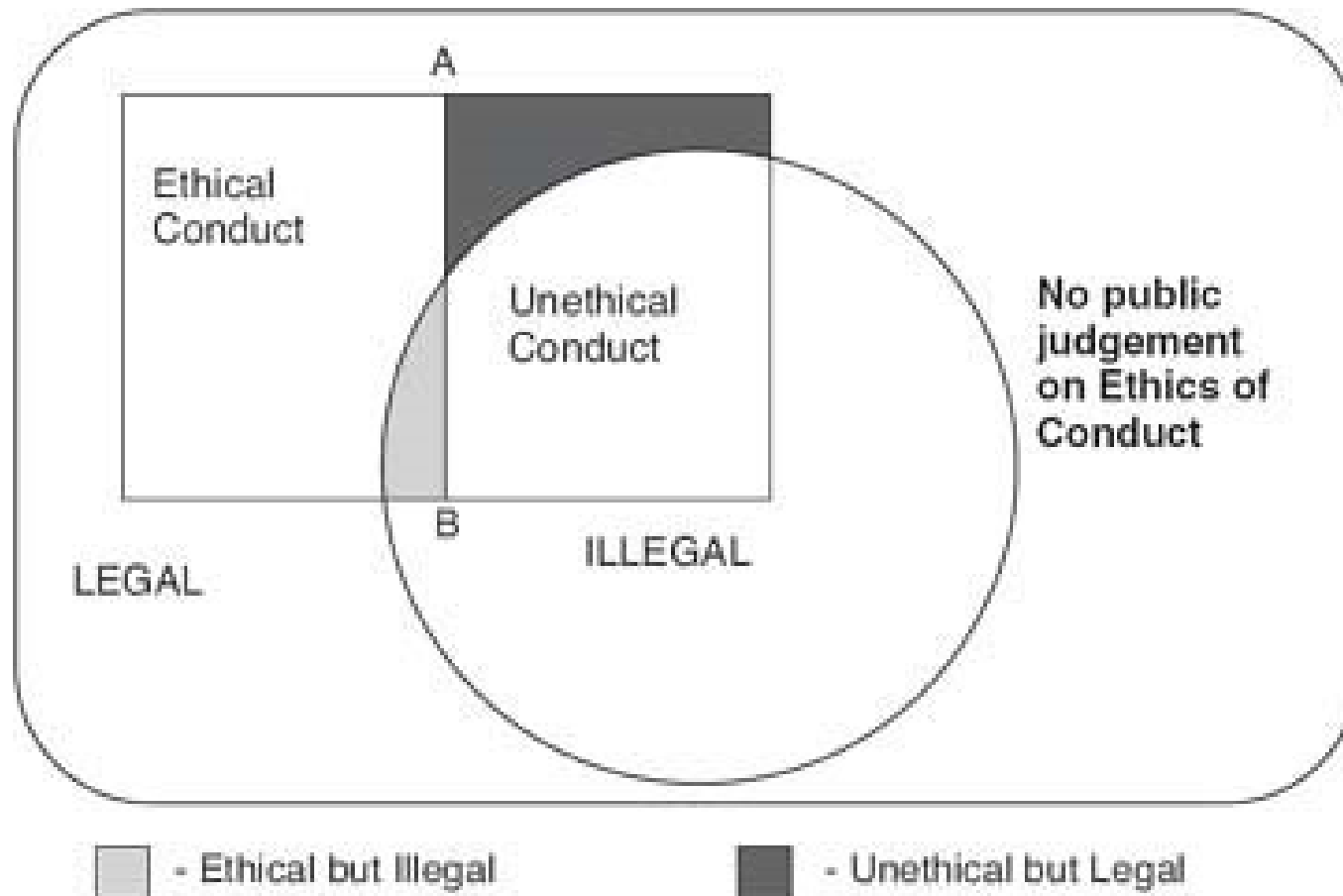
Stupnjevi osviještenosti etičkih pitanja:

1. ignoranje ili nepostojanje spoznaje o njima
- 2. poznavanje „internih” etičkih pitanja**
3. poznavanje „internih” i „vanjskih” etičkih pitanja
4. poznavanje i uspostava međuodnosa „internih” i „vanjskih” etičkih pitanja

**U današnjem digitalnom okruženju poštovanje zakona nije dovoljno;
moramo uzeti u obzir etičku dimenziju obrade podataka.**

(EDPS, Mišljenje 4/2015 „Prema novoj digitalnoj etici”)

Poštovanje zakona *versus* etičko postupanje

Daniel Z. Sui (2011)

Etička pitanja i geoprostorni podaci

?

- izrađuju li se „točne” karte
- daju li se „točne” koordinate
- koriste li se znanstveno utemeljene metode
- je li zaključuje temeljem prikupljenih podataka
- primjenjuje li se dobra profesionalna praksa i ponašanje odgovara uzusima struke
- **izrađuju li se metapodaci**
- provodi li se kontrola kvalitete
- **poštuju li se autorska prava**

ili

- je li izračun namješta da favorizira jednu **stranku**
- je li se na planu drugim simbolima namjerno prekriva granica, a da bi postala neodređena
- **jesu li metadati dijelom izmišljeni....**
- **je li stranci posve jasno što potpisuje**

Etička pitanja i geoprostorni podaci

Međusobna povezanost „unutarnjih” i „vanjskih” etičkih pitanja.

Primjer: demografska analiza

- u najširem smislu, to je geolociranje ljudi
- kvalitetno geolociranje ljudi („interno” etičko pitanje) osigurava analizu potrošača i povećanje profita za tvrtku, a pojeftinjenje proizvoda za potrošača („vanjsko” etičko pitanje)
- napredne tehnologije za praćenje ljudi ugrožavaju privatnost tzv. georopstvo („vanjsko” etičko pitanje)
- podaci su anonimizirani i agregirani (zaštićena je privatnost – kombinacija „unutarnjeg” i „vanjskog” etičkog pitanja), ali odluka temeljena na njima se odnosi na svakog pojedinca unutar te prostorne jedinice (može biti štetno za pojedinca – „vanjsko” pitanje)
- kartiraju se podaci iz zdravstvenih kartona osoba što ugrožava privatnost („vanjsko” etičko pitanje)

Etička pitanja i geoprostorni podaci

„Vanjska” etička pitanja za geodeziju i geoinformatiku

Razmatranje utjecaja na društvo:

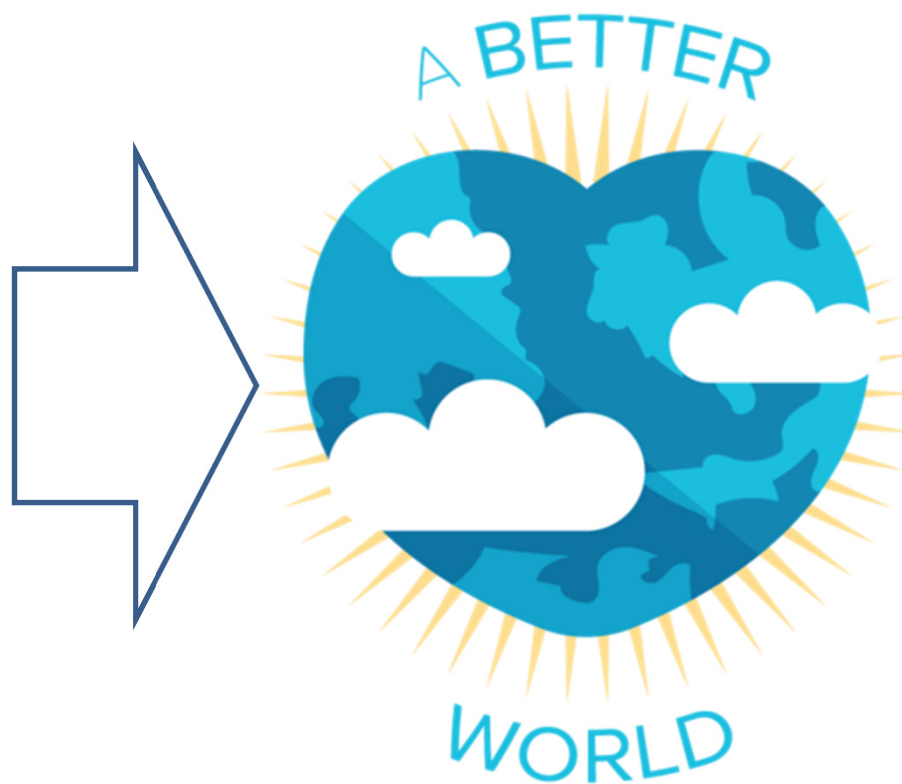
- uloge u alokaciji i upravljanju resursima (Zemlja)
- uloge u jačanju lokalnih zajednica (ljudske aktivnosti)
- ?

Primjeri „vanjskih” etičkih pitanja:

- geolociranje osobnih podataka (zaštita privatnosti)
- korištenje nezaštićenih telekomunikacija za prijenos podataka
- prostornim preklapanjem anonimiziranih podataka dolazimo do identifikacije osoba (slučaj na STAVA društvenoj mreži)
- u metadata ne upisuje izvore podataka – kršimo autorska prava
- ...

Etička pitanja i geoprostorni podaci

- geopodaci i usluge na Internetu
- tehnologije za prikupljanje i integriranje podataka
- dronovi
- mobilne aplikacije za geolociranje
- umjetna inteligencija
- građani kao senzori
- **razvoj zaštite privatnosti** (zamućenje slika, brisanje informacija nakon što više ne trebaju, omogućavanje korisniku da blokira svoje podatke)

Autorska prava i licence zajedničkog dobra

EU

Direktiva 96/9/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 11. ožujka 1996. o pravnoj zaštiti baza podataka (SL L 77, 27. 3. 1996.)

Republika Hrvatska

Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima
(NN 167/03, 79/07, 80/11, 125/11, 141/13, 127/14, 62/17, 96/18)

Uključuje odredbe gore navedene direktive.

Autorskim djelom smatraju se osobito:

.....

- fotografska djela i dijela proizvedena postupkom sličnim fotografiranjem
- kartografska djela,
- prikazi znanstvene ili tehničke prirode kao što su crteži, planovi skice, tablice i dr.

.....

Autorska prava i licence zajedničkog dobra

Članak 7.

(1) Zbirke samostalnih autorskih djela, podataka ili druge građe kao što su enciklopedije, zbornici, antologije, baze podataka i sl., koje prema izboru ili rasporedu sastavnih elemenata čine vlastite intelektualne tvorevine njihovih autora, zaštićene su kao takve.

(2) Zaštita koju uživa zbirka iz stavka 1. ovoga članka ne proteže se na njezin sadržaj i ni na koji način ne utječe na prava koja postoje na autorskim djelima i predmetima srodnih prava uvrštenim u tu zbirku.

(3) Baze podataka, po ovom Zakonu, jesu zbirke uređene po određenom sustavu ili metodi, čiji su elementi pojedinačno pristupačni elektroničkim ili drugim sredstvima.

(4) Zaštita koja je ovim Zakonom predviđena za baze podataka ne odnosi se na računalne programe koji su korišteni za izradu ili rad baza podataka pristupačnih elektroničkim sredstvima.

Autorska prava i licence zajedničkog dobra

Poglavlje 6. PRAVO PROIZVOĐAČA BAZE PODATAKA

Baza podataka, proizvođač baze podataka

Članak 147.

(1) Baza podataka, po ovom poglavlju Zakona, zbirka je samostalnih djela, podataka ili druge građe u bilo kojem obliku, koji su uređeni po određenom sustavu ili metodi i pojedinačno dostupni elektroničkim ili drugim sredstvima, pri čemu bilo postizanje, bilo verifikacija, bilo predstavljanje njezina sadržaja zahtijeva kvalitativno i/ili kvantitativno znatno ulaganje koje se primjerice sastoji u sredstvima, utrošenom vremenu i uloženom trudu.

(2) Proizvođač baze podataka pravna je ili fizička osoba koja je poduzela inicijativu i rizik ulaganja navedenog u stavku 1. ovoga članka.

(3) Zaštita baze podataka iz stavka 1. ovoga članka, nezavisna je od njezine zaštite autorskim pravom ili bilo kojim drugim pravom.

Autorska prava i licence zajedničkog dobra

Predmet zaštite

Članak 148.

(1) Predmet zaštite, po odredbama iz ovog poglavlja, obuhvaća:

1. cjelokupan sadržaj baze podataka,
2. svaki kvalitativno i/ili kvantitativno znatni dio sadržaja baze podataka,
3. kvalitativno i/ili kvantitativno neznatne dijelove sadržaja baze podataka kad se ti dijelovi koriste ponavljano i sustavno, pa je to u suprotnosti s redovitim korištenjem baze podataka ili ako neopravdano štete zakonitim interesima proizvođača baze podataka.

(2) Zaštita uređena ovim člankom ne primjenjuje se na računalne programe koji su korišteni za izradu baza podataka ili za rad s bazama podataka koje su dostupne elektroničkim putem.

Autorska prava i licence zajedničkog dobra

Prava proizvođača baze podataka

Članak 149.

(1) Proizvođač baze podataka ima isključivo pravo izvršiti ili odobriti:

1. reproduciranje svoje baze podataka,
2. distribuiranje primjeraka svoje baze podataka uključujući iznajmljivanje, osim prava iz članka 20. stavka 5. ovoga Zakona, i isključujući javnu posudbu,
3. stavljanje na raspolaganje javnosti svoje baze podataka,
4. drugog oblika priopćavanja javnosti svoje baze podataka.

(2) Iscrpljenje prava distribucije obuhvaća samo preprodaju.

Autorska prava i licence zajedničkog dobra

Trajanje prava

Članak 152.

Prava proizvođača baze podataka traju 15 godina od završetka izrade baze podataka. Ako je u tom razdoblju baza podataka zakonito objavljena, prava traju 15 godina od takve prve objave.

Trajanje prava u slučaju znatne izmjene

Članak 153.

Svaka kvalitativna ili kvantitativna znatna izmjena dijela sadržaja baze podataka, koja je znatno novo ulaganje u kvalitetu ili kvantitetu sadržaja baze podataka, rezultira novim rokom zaštite iz stavka 1. ovoga članka. Znatna izmjena sadržaja baze podataka uključuje i postupno dopunjavanje, brisanje i mijenjanje baze.

Autorska prava i licence zajedničkog dobra

Baze podataka – je su li one rezultat kreativnog rada?

Podaci – činjenice koje opisuju svijet oko nas, nisu predmet zaštite intelektualnog vlasništva

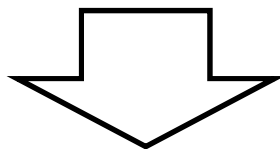
Baze podataka – jesu rezultat kreativnog rada i zato jesu predmet zaštite intelektualnog vlasništva:

1. njihova struktura, organizacija, klasifikacijski sustavi – mogu biti kreativni -
KVALITETA
2. njihov sadržaj (iako su to samo podaci) - *sui generis* pravo, zato jer su u sadržaj
uloženi znatni resursi
KVANTITETA

Pojedina baza podataka može imati kombinaciju gore navedenih prava.

Autorska prava i licence zajedničkog dobra

Stvaranje digitalnog zajedničkog dobra

Potreba za reguliranjem licenci zajedničkog
dobra na međunarodnoj razini

USA zakonodavni okvir

UK -EU zakonodavni okvir

Autorska prava i licence zajedničkog dobra

<https://creativecommons.org/>

<https://creativecommons.org/licenses/?lang=hr>

- licence autorskih prava za pojedince , tvrtke, institucije
- definiranje prava korištenja, umnožavanja i distribuiranja autorskih djela
- licence vrijede koliko i trajanje autorskog prava

Davatelj licence odlučuje:

- dopušta li korištenje u komercijalne svrhe ili ne
- dopušta li preradu ili ne
- ako dopušta preradu, da li osoba koja učini preradu tako prerađeno djelo daje trećim osobama pod istim uvjetima - „dijeli pod istim uvjetima”

Primatelj licence mora:

- tražiti dopuštenja za sva ostala korištenja mimo licence
- priznati i označavati davatelja licence kao autora uz svaku kopiju djela
- postaviti poveznicu na djelo
- ne smije tehnološkim rješenjima onemogućiti drugima pristup djelu

Autorska prava i licence zajedničkog dobra

Kako da spektar prava ne ostane samo pravni koncept već da zaživi u digitalnoj eri?

Razvijen poseban jezik:
CC Rights Expression Language
(CC-ov jezik za iskaz pravâ) (CC REL)

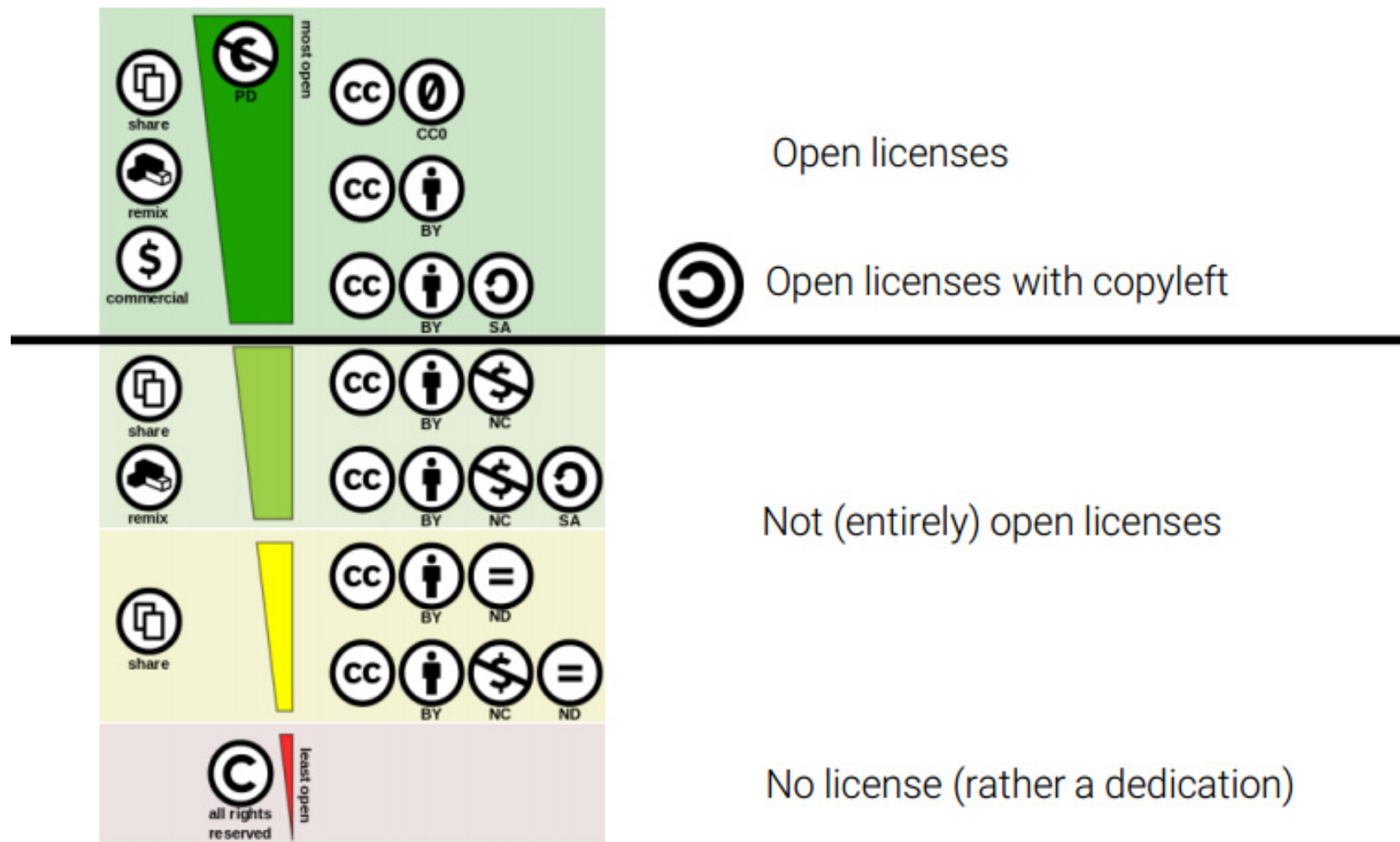
Tri sloja licence:

Licenca – ugovor (pravni tekst)

Licenca – skraćeni tekst

Licenca - strojno čitljiv tekst

Autorska prava i licence zajedničkog dobra

Autorska prava i licence zajedničkog dobra

CC			ND		nije dozvoljena prerada djela
BY		ima autorska prava	Public Domain		javno dobro (sva prava ustupljena)
NC			Zero		javno dobro (sva prava ustupljena)
NC (EU)		ne- komercijalna upotreba	Share		
NC (JP)			Remix		
SA		dijeli dalje pod istim uvjetima			

Autorska prava i licence zajedničkog dobra

Prednosti:

- najpoznatija skupina licenci
- pogodna za međunarodno korištenje
- prikladne za različita autorska djela

Nedostaci:

- dio licenci nije „open”
- kombinacija CC-BY-SA nije pogodna za podatke (zbog prijenosa odgovornosti, ne zna se tko je autor kojih podataka)
- **ne razlikuje strukturu od sadržaja baze podataka, kako definira EU zakonodavstvo**

Autorska prava i licence zajedničkog dobra

<https://opendatacommons.org/licenses/>

- **Public Domain Dedication and License (PDDL) — “Public Domain for data/databases”**
- **Attribution License (ODC-By) — “Attribution for data/databases”**
- **Open Database License (ODC-ODbL) — “Attribution Share-Alike for data/databases”**

Autorska prava i licence zajedničkog dobra

Open Data Commons Public Domain Dedication and License (PDDL)

- The PDDL places the data(base) in the public domain (waiving all rights): Plain language summary of the PDDL (with graphics!)
- Full legal text of the Public Domain Dedication and License v1.0
- NB: When using the PDDL you may wish to associate a set of complementary Community Norms.

How to Apply

Insert prominently in all relevant locations a statement such as:

This {DATA(BASE)} is made available under the Public Domain Dedication and License v1.0 whose full text can be found

at: <http://www.opendatacommons.org/licenses/pddl/1.0/>

Autorska prava i licence zajedničkog dobra

ODC Public Domain Dedication and License Summary

This is a human-readable summary of the [Public Domain Dedication and License 1.0](#). Please see the disclaimer below.

You are free:

- *To Share*: To copy, distribute and use the database.
- *To Create*: To produce works from the database.
- *To Adapt*: To modify, transform and build upon the database.

As long as you:

- *Blank*: This section is intentionally left blank. The PDDL imposes no restrictions on your use of the PDDL licensed database.

Disclaimer

This is not a license. It is simply a handy reference for understanding the PDDL 1.0 — it is a human-readable expression of some of its key terms. This document has no legal value, and its contents do not appear in the actual license. Read the full [PDDL 1.0 license text](#) for the exact terms that apply.

Autorska prava i licence zajedničkog dobra

ODC Attribution Summary

This is a human-readable summary of the [ODC-BY 1.0 license](#). Please see the disclaimer below.

You are free:

- *To Share*: To copy, distribute and use the database.
- *To Create*: To produce works from the database.
- *To Adapt*: To modify, transform and build upon the database.

As long as you:

- *Attribute*: You must attribute any public use of the database, or works produced from the database, in the manner specified in the license. For any use or redistribution of the database, or works produced from it, you must make clear to others the license of the database and keep intact any notices on the original database.

Disclaimer

This is not a license. It is simply a handy reference for understanding the ODC-BY 1.0 — it is a human-readable expression of some of its key terms. This document has no legal value, and its contents do not appear in the actual license. Read the full [ODC-BY 1.0 license text](#) for the exact terms that apply.

Autorska prava i licence zajedničkog dobra

ODC Open Database License (ODbL) Summary

This is a human-readable summary of the [ODbL 1.0 license](#). Please see the disclaimer below.

You are free:

- *To Share:* To copy, distribute and use the database.
- *To Create:* To produce works from the database.
- *To Adapt:* To modify, transform and build upon the database.

**Open Street Map
(prije CC-BY-SA)**

As long as you:

- *Attribute:* You must attribute any public use of the database, or works produced from the database, in the manner specified in the ODbL. For any use or redistribution of the database, or works produced from it, you must make clear to others the license of the database and keep intact any notices on the original database.
- *Share-Alike:* If you publicly use any adapted version of this database, or works produced from an adapted database, you must also offer that adapted database under the ODbL.
- *Keep open:* If you redistribute the database, or an adapted version of it, then you may use technological measures that restrict the work (such as DRM) as long as you also redistribute a version without such measures.

Autorska prava i licence zajedničkog dobra

Nacionalni standardi za javne slobodne podatke

- **UK – Open Government Licence for public sector information**
- **Francuska – Licence Information Publique**
- **Italija – Italian Open Data Licence**

Autorska prava i licence zajedničkog dobra

10 Free GIS Data Sources: Best Global Raster and Vector Datasets (2019)

<https://gisgeography.com/best-free-gis-data-sources-raster-vector/>

Bibliografija

- Jeremy Crampton (1995), The Ethics of GIS, *Cartography and GIS*, 22(1), pp. 84–89
- Amy J. Blatt (2012) Ethics and Privacy Issues in the Use of GIS, *Journal of Map & Geography Libraries*, 8:1,80-84
- Sarah A Elwood, Agnieszka Leszczynski (2011), Privacy, reconsidered: New representations, data practices, and the geoweb, *Geoforum* 42(1):6-15
- Europski nadzornik za zaštitu podataka (EDPS) (2015), Prema novoj digitalnj etici, Podaci dostojanstvo i tehnologija, Mišljenje 4/2015
- Daniel Z. Sui (2011), Legal and Ethical Issues of Using Geospatial Technologies in Society, In: *The SAGE Handbook of GIS and Society*, Edited by: Timothy L. Nyerges, Helen Couclelis & Robert McMaster
- EU, Direktiva 96/9/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 11. ožujka 1996. o pravnoj zaštiti baza podataka (SL L 77, 27. 3. 1996.)
- RH, Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima (NN 167/03, 79/07, 80/11, 125/11, 141/13, 127/14, 62/17, 96/18)
- <https://creativecommons.org/>
- <https://opendatacommons.org/licenses/>

Hvala na pažnji!